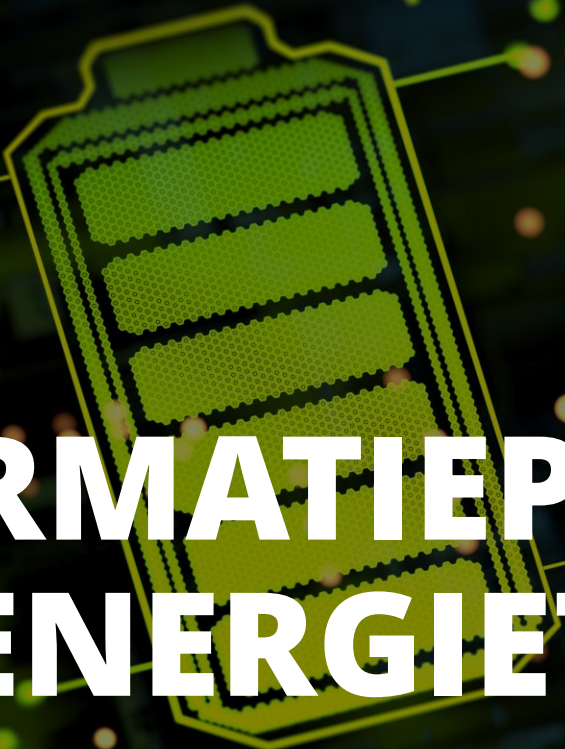

PBLQ

**DE INFORMATIEPUZZEL
VAN DE ENERGIETRANSITIE**

Een green paper over de inzet van data voor de energietransitie

Over deze green paper

Wat is ons doel?

In deze green paper willen we overheden en andere stakeholders inzicht geven in ontwikkelingen binnen de energietransitie en schetsen we oplossingsrichtingen om aan de slag te gaan met de informatiepuzzel van de energietransitie.

Over PBLQ

PBLQ is goed ingevoerd in en vertrouwd met informatiekundige, bestuurlijke en juridische vraagstukken op het gebied van de leefomgeving. PBLQ wil een bijdrage leveren aan maatschappelijke vraagstukken door de kennis en ervaring die we hebben te delen en het bieden van een realistisch handelingsperspectief.

Hoe is deze green paper tot stand gekomen?

Een serie gesprekken met vertegenwoordigers van overheden, marktpartijen en andere stakeholders vormden de input voor deze green paper. Deze beelden zijn verder verrijkt met de kennis en ervaringen van de adviseurs van de themagroep Leefomgeving van PBLQ.

Inhoud

In deze green paper zoomen we in op:

- 01** Het vraagstuk
- 02** Beleid
- 03** Organisatie
- 04** Informatie
- 05** Hoe verder

Inleiding

De **energietransitie** brengt veel veranderingen, niet alleen van wet- en regelgeving, maar ook in ons dagelijks doen en laten. Bijvoorbeeld door versneld van het aardgas af te gaan.

Er moet nog veel gebeuren. Het klimaatakkoord (2019) stelt dat we in Nederland in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen moeten uitstoten dan we in 1990 deden.

Het landschap van de energietransitie is relatief jong, dynamisch, levert nieuwe vraagstukken op en heeft vele stakeholders met soms tegenstrijdige belangen. Bovendien is het bijbehorend informatie-landschap stevig in beweging. **Hoewel het al rijk is aan data, ontbreekt er ook nog veel informatie.**

Welke mogelijkheden zijn er en welke stappen kan ik als centrale overheid, gemeente, provincie, waterschap of samenwerkingsverband zetten? Welke **informatie-puzzelstukjes** zijn er binnen de energietransitie, en hoe passen deze in elkaar?

01 Het vraagstuk

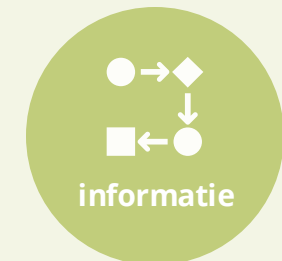
De energietransitie is een proces waarin we onze energieproductie en -consumptie transformeren van fossiele brandstoffen naar duurzame, hernieuwbare energiebronnen. Dit is een cruciale stap in de strijd tegen klimaatverandering.

- ▶ Het nationale Klimaatakkoord is een belangrijk deel van de Nederlandse invulling van het **Klimaatverdrag van Parijs**. Daarin hebben 195 landen, inclusief Nederland, afgesproken om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot ruim onder 2 graden Celsius, en zo mogelijk **1,5 graden** Celsius.
- ▶ Het plaatsen van windmolens, zonneparken, transformatorhuisjes en warmtenetten vraagt om de nodige fysieke ruimte in het toch al volle Nederland. Op alle overheidsniveaus blijkt het een grote uitdaging om in te schatten wat de ruimtelijke consequenties zijn van het energiesysteem van de toekomst. Zowel boven- als ondergronds vraagt dit om een integrale '**energieplanologie**'.
- ▶ Er is een veelheid aan partijen rond de energietransitie, met een **veelheid aan belangen**. Naast de klimaatdoelstellingen is er ook het belang van de netbalancing, strategische gebiedsontwikkeling, de fysieke en cyberveiligheid en natuurlijk het commerciële belang (verdienmodellen).
- ▶ Met zoveel stakeholders en belangen zijn er ook **verschillende informatiebehoeften** en ontstaan er zeer **diverse registraties**. Als die niet op elkaar worden afgestemd kunnen er conflicterende informatiebeelden ontstaan. Dat bemoeilijkt integrale oplossingen.

De energietransitie kent vele dimensies. Door te kijken vanuit meerdere perspectieven zie je ook andere kanten van het vraagstuk.

Op de volgende pagina's bekijken we het vraagstuk vanuit de drie volgende perspectieven en schetsen daarbij de uitdagingen en mogelijkheden:

- Het **beleids**perspectief: de visie en doelen die we willen bereiken
- Het **organisatorisch** perspectief: hoe gaan we het met elkaar organiseren?
- Het **informatiekundig** perspectief: hoe organiseer je de informatievoorziening die je daarvoor nodig hebt?

02 Klimaatambities

Overheden hebben een sleutelrol in het sturen van de energietransitie. Beleidsmaatregelen zoals subsidies voor hernieuwbare energie, belastingvoordelen, en strengere milieuregels dragen bij aan het bevorderen van duurzame energie.

- ▶ In 2016 heeft de Europese Unie mede namens Nederland het **Klimaatakkoord van Parijs** ondertekend. Om de doelen van het akkoord te halen zijn afspraken gemaakt. De lidstaten van de Europese Unie zijn overeengekomen dat de EU in 2030 minimaal 55% minder broeikasgassen moet uitstoten. In 2050 wil de EU klimaatneutraal zijn.
- ▶ De Nederlandse klimaatdoelen zijn vastgelegd in de **nationale Klimaatwet**. Hierin staat dat we in 2030 49% minder broeikasgassen moeten uitstoten en in 2050 95% minder, ten opzichte van 1990. Behalve de klimaatdoelstellingen beschrijft de Klimaatwet ook het beleidskader rond de klimaatdoelstellingen.
- ▶ Eerder heeft Sophie Hermans (Minister van Klimaat en Groene Groei; VVD) uitgesproken te verwachten dat het regeerprogramma niet voldoende is om de klimaatdoelstellingen voor 2030 te halen. Het is waarschijnlijk dat het kabinet met **aanvullend klimaatbeleid** moet komen om die doelstellingen te halen.
- ▶ Op 10 december 2024 is de nieuwe **Energiewet** aangenomen door de Eerste Kamer. De nieuwe wet gaat zowel de bestaande Elektriciteitswet uit 1998 als de Gaswet vervangen. De wetgever moderniseert daarmee de bestaande wetgeving en geeft nieuwe mogelijkheden die de energietransitie moeten gaan versnellen.

- ▶ Verder is de **Wet collectieve warmte** in voorbereiding. Dit wetsvoorstel regelt dat warmtebedrijven, zoals de stadsverwarming en grote warmtetransportnetten, voortaan voor minstens 50% in handen van overheden moet zijn. Het regelt ook de bescherming van de consumenten, de prijs van warmte voor de huishoudens en andere verbruikers en de verantwoordelijkheid voor de productie en levering van warmte.

“De energietransitie is een markt-gedomineerd domein, dit verschilt van het sociaal domein en het ruimtelijke ordeningsdomein. De rol van de overheid is kleiner. Daarbij staat energie-planologie nog in de kinderschoenen”
– geïnterviewde over het domein energietransitie

De klimaatambities staan niet op zichzelf, maar raken aan andere opgaven in de leefomgeving.

- ▶ Het **brede verduurzamingsvraagstuk** kent meerdere sporen, zoals het bewegen naar een circulaire economie, een emissievrije gebouwde omgeving, klimaatadaptatie en de energietransitie.
- ▶ Met de **Nationale Omgevingsvisie (NOVI)** en de aanstaande nieuwe **Nota Ruimte** geeft het Rijk een langetermijnvisie op de toekomst en de ontwikkeling van de leefomgeving in Nederland. Daarin staan opgaven centraal als:
 - Beweging naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur;
 - **Beweging naar een klimaatneutrale en circulaire samenleving;**
 - Beweging naar sterke regio's, steden en dorpen in heel Nederland;

02 Brede verantwoordelijkheid

De overgang naar een duurzamer energiesysteem is niet alleen de taak van de landelijke overheid, maar van een breed scala aan actoren – zoals bedrijven, lokale overheden, burgers en maatschappelijke organisaties – die allemaal een belangrijke rol spelen.

- ▶ In de **Regionale Energiestrategie (RES)** werken 30 regio's onder andere aan het opwekken van grootschalige duurzame energie op land en het zoeken naar duurzame warmtebronnen. Het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie ondersteunt de regio's bij het maken en uitvoeren van de RES. De doorvertaling van de RESsen naar concrete plannen voor lokale overheden is een lastig politiek proces.
- ▶ Overheden hebben **meervoudige en deels overlappende duurzaamheidsdoelstellingen**. En, hebben afhankelijk van stakeholderbelang verschillende definities van duurzaamheid. Zeker binnen gemeenten is (duurzame) energie een veel breder vraagstuk, het is ook sociaal, economisch en maatschappelijk. Denk aan energie-armoede, ongelijkheid of gezondheidsvraagstukken.
- ▶ Iedereen wordt geraakt door de energietransitie en er zijn veel stakeholders bij betrokken. Hoewel de markt uitvoert zit de overheid aan het stuur. Hier is een breed gedragen **behoefte aan regie, sturing en randvoorwaarden**. Zo is er bijvoorbeeld ruimtelijke inpassing en passende infrastructuur nodig (o.a. uitbreiding van de netcapaciteit) om transitie mogelijk te maken.
- ▶ Het beleidsterrein en de markt rond de energietransitie zijn jong en nog volop in ontwikkeling. Iedereen zoekt daar zijn/haar positie in deze snel ontwikkelende markt, met bijbehorende (on)zekerheid over **verdienmodellen**. Duidelijk beleid vanuit het Rijk kan deze onzekerheid verminderen.
- ▶ Aan studies en onderzoeken is geen gebrek. Maar welke informatie is nu echt richtinggevend en gezaghebbend? Welke instrumenten kan de overheid inzetten om de doelstellingen te realiseren? Mede door **nieuwe wetgeving** als de Klimaatwet, Energiewet en Warmtewet lijkt de overheid hier concreet invulling aan te geven.

02 Mogelijkheden en uitdagingen vanuit beleidsperspectief

Vanuit het beleidsperspectief zien we de volgende mogelijkheden, maar ook een aantal op te lossen uitdagingen.

Mogelijkheden

Een rijkdom aan visies en regelgeving (Europees, nationaal, lokaal) is beschikbaar.

Nieuw juridisch instrumentarium (als de Omgevingswet en andere wetgeving) biedt nieuwe kansen en mogelijkheden. Andere sturingsfilosofie: Afstemming vooraf, in plaats van elkaar later bij de rechter tegenkomen.

Er is een razendsnel innoverende markt (die vooral kijkt naar de overheid voor richting en randvoorwaarden). Stabiele verdienmodellen voor marktpartijen zijn gewenst.

Er zit veel 'energie' op het dossier vanuit de maatschappij (zowel bij burgers als bij bedrijven). Er is momentum en breed maatschappelijk draagvlak om hiermee aan de slag te gaan.

Een breed gedragen besef dat het vraagstuk integraal aangepakt moet worden.

Uitdagingen

Hoe kom je tot meer sturing en regie vanuit de overheid?

Wat betekent het huidige politieke klimaat (nationaal en internationaal) voor de haalbaarheid van klimaatdoelstellingen?

Oplossingen voor energievraagstukken zijn niet 'one-size-fits all'. Elke vraagstuk is uniek en bepaalt daarmee de specifieke aanpak en bijbehorende informatievoorziening.

03 Complex samenspel en deels tegenstrijdige belangen

Het tweede perspectief van waaruit we kijken is het organisatieperspectief. Vanuit dat perspectief valt een aantal zaken op:

- ▶ De energietransitie vraagt om inspanning en samenwerking binnen een **complex landschap van partijen**. Zo zijn er:
 - Burgers in tal van verschillende woonsituaties
 - Gelaagde verantwoordelijkheid binnen de overheid: Rijk, provincie, gemeente, waterschap.
 - Faciliterende programma's en organisaties zoals RES, NPLW, VIVET, RVO, CBS, PBL.
 - Semipublieke en private partijen in de energie en installatiebranche zoals netbeheerders, energieleveranciers, energiebeheerders, installatieleveranciers, installateurs, brancheverenigingen, beheerders van data en standaarden.
 - **Nieuwe marktrollen** zoals congestion service providers en aggregators, en **nieuwe organisatievormen** zoals energiecoöperaties, -hubs, en -gemeenschappen. Energiehubs kunnen vraag en aanbod bij elkaar brengen, hiermee zijn bedrijventerreinen een belangrijke nieuwe actor op de energiemarkt.
 - De bankensector voor private financiering, naast provincies en andere overheden voor subsidieverlening.
- ▶ Al die partijen werken aan de energietransitie vanuit **verschillende belangen**: klimaatdoelstellingen en CO₂-reductie, netbalancing, strategische gebiedsontwikkeling, welstand, brandveiligheid, cybersecurity, financiële overwegingen.

- ▶ Het Klimaatakkoord geeft ruimte aan **energie- en warmtegemeenschappen** waarbij wordt gestreefd naar **50% lokaal eigendom**. Dit zorgt voor andere relaties tussen netbeheerders, leveranciers, burgers en bedrijven. Het is aan de overheid om heldere kaders te stellen en beleid waarin kansrijke **burgerinitiatieven** worden ondersteund.

“De gemeente is pro participatie, maar wanneer het gaat over zelf exploiteren dan ga je van ‘iets gezelligs’ naar een burgerbedrijf met 10 miljoen op de balans.”
– geïnterviewde over burgercollectief

- ▶ Daarnaast leven er **deels tegenstrijdige belangen**. Zo zijn er het collectief belang versus individuele belangen (o.a. “not in my backyard”), gevestigde energieleveranciers versus energiecoöperaties. Ook spelen er verschillende manieren van stimuleren. Enerzijds is er subsidie voor warmtepompen, anderzijds worden lokaal warmtenetten gestimuleerd. Bovendien worden er naast subsidies voor verduurzaming ook terugleverboetes gegeven en dreigen er hogere nettarieven voor duurzame maar net-intensieve energie-installaties.
- ▶ Tussen verschillende partijen is er onderlinge **afhankelijkheid** en tussen oplossingen is er sprake van **volgordelijkheid**. Dat zorgt ervoor dat partijen vaak op elkaar wachten. Dit verhoogt de drempel om van plannen naar uitvoering te gaan.

03 Behoeftte aan meer regie

Afstemming tussen actoren is noodzakelijk om efficiëntie en effectiviteit te waarborgen voor de aanpak van de energietransitie. Dit betekent dat de beleidsplannen van de overheid goed afgestemd moeten worden met de praktische uitvoerbaarheid door overheid en bedrijfsleven en de specifieke behoeften van regio's en burgers.

- ▶ In het complexe geheel van partijen zijn de **spelregels van de energietransitie nog volop in beweging**. Er is veel visievorming en onderzoek, maar nog weinig richtinggevende keuzes: dat maakt de rolverdeling soms onduidelijk, verdienmodellen fragiel en burgers onzeker. Ook zijn er spelregels geïntroduceerd en weer ingetrokken: bijvoorbeeld de verplichting van de hybride warmtepomp.
- ▶ Voorgestelde oplossingen kennen vanuit **marktdenken** een sterke neiging tot sturing door prijsprikkels. De tarifiering en onderlinge verrekening die daarmee samen gaat kan leiden tot **complexiteit**. Dit kan ten koste gaan van het begrip door de burger, die nu al moeite moet doen om de energierekening te doorgronden. **Publieke waarden en het burgerbelang** zijn in discussies over nieuwe spelregels niet altijd expliciet aanwezig, terwijl het raakt aan politiek gevoelige thema's als gelijkheid en energiearmoede.
- ▶ Er is een brede **roep om meer regie**, het borgen van randvoorwaarden en duidelijke keuzes. Op dit moment zijn de rollen van en tussen betrokken overheden niet altijd duidelijk.
- ▶ Er is vanuit overheden vaak een neiging tot stapsgewijze, volgordelijke planning, terwijl er **veel factoren buiten de directe controle** liggen. Denk aan de handelingsbereidheid van private partijen en burgers. De onzekerheid die dat met zich meebrengt vraagt om het slimmer organiseren van wendbaarheid door de overheid, hiervoor zouden modellen zoals Lean en Agile behulpzaam kunnen zijn.
- ▶ Voorlichting aan en afstemming met private partijen en burgers **vraagt om veel capaciteit**. Gemeenten staan daarvoor vaak aan de lat maar hebben daar niet altijd de middelen voor.

03 Mogelijkheden en uitdagingen vanuit organisatorisch perspectief

Ook vanuit het organisatieperspectief zien we mogelijkheden en uitdagingen voor het bereiken van de klimaatdoelen van de energietransitie.

Mogelijkheden

Energiearmoede is als politiek thema erkend en biedt een aanknopingspunt voor een democratische en rechtvaardige energietransitie.

Energiecoöperaties, energiegemeenschappen en -hubs bieden een oplossing voor not-in-my-backyard-dynamieken en zorgen voor lokale oplossingen met meer invloed voor de burger

Er zijn nieuwe energie-contractvormen in ontwikkeling die net-vriendelijk gedrag stimuleren.

Partijen (zowel publiek als privaat) zoeken elkaar op rondom informatievoorziening. Europees in ontwikkelingen rondom energiedata-uitwisseling en federatieve datastelsels. Nationaal in initiatieven zoals VIVET.

Uitdagingen

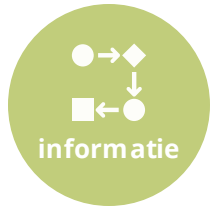
Het belang van de burger is ondervertegenwoordigd en heeft nog meer aandacht nodig.

Burgerinitiatieven raken nog niet de massa maar met name "early adopters"

De energietransitie speelt zich grotendeels af in het private domein en buiten rechtstreekse controle van de overheid

Er zijn nog beperkte budgetten, expertise en capaciteit om met data om te gaan

Het sturen op bewegende doelen is een uitdaging voor overheden.

04 Informatie is cruciaal

Voor de beschreven energietransitie is een **effectieve informatievoorziening** essentieel. Het vraagt namelijk om **inzicht** in:

- ▶ Begrip van de huidige situatie van de energie-infrastructuur en andere opgaven in de leefomgeving
- ▶ Mogelijkheden en innovaties binnen het energiesysteem, zoals informatie over het huidige energieverbruik, energiestaat van gebouwen, bronnen van energie en informatie over duurzame opties en mogelijke nieuwe technologieën
- ▶ De economische aspecten van de markt, zoals financiering, werkgelegenheid en betrokkenheid van bedrijven en de maatschappelijke impact van de veranderingen voor de burgers
- ▶ De voortgang en ontwikkelingen om regelgeving te maken die de energietransitie ondersteunt en helpt om plannen uit te kunnen voeren.

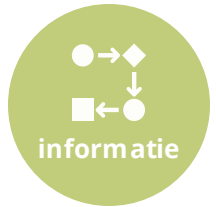
De energietransitie bestaat uit een **verzameling van opgaven die elk afhankelijk zijn van eigen specifieke informatie**. Deze informatie-uitdaging illustreren we op basis van een tweetal opgaven en verschillende informatie vragen:

Warmtetransitie

- *Welke plannen hebben de verschillende overheden?*
- *Waar is er potentie voor warmtenetten?*
- *Wat is de zwaarte van het elektriciteitsnet?*
- *Wat zijn de isolatiewaarden van woningen?*
- *Wat is de verwachte energiebehoefte?*
- *Over welke energie-installaties beschikken woningen?*
- *Welke woningen zijn en kunnen er van het gas af?*
- *Welke gebouwen met procesgebonden aardgasverbruik die ook van het gas af moeten bevinden zich in een wijk?*
- *Welke informatie heeft een gemeente nodig voor haar vergewisplicht (kan een wijk al van het gas af?)*

Netbalancing

- *Wat is de huidige capaciteit van het elektriciteitsnet op een locatie?*
- *Wat is het huidige en toekomstige elektriciteitsgebruik?*
- *Waar is plaats voor verzwaring van het net?*
- *Welke partijen hebben welke informatie nodig voor optimale benutting van het net?*

04 Jong, diffuus en versnipperd informatielandschap

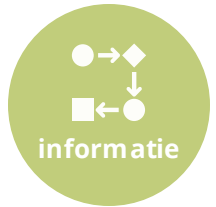
De energietransitie is dus sterk afhankelijk van **kennis en informatie**. Het **organiseren van die kennis en informatie is een opgave**.

- ▶ Er is **toenemende databehoeft**e en **automatisering**. Gemeenten hebben bijvoorbeeld een **brede informatiebehoefte** voor de planning en uitvoering van de warmtetransitie. Die behoefte is niet overal hetzelfde (verschilt per gemeente, wellicht per wijk en is afhankelijk van de aanpak) en zal zich ontwikkelen naar gelang de transitie vordert.
- ▶ Gemeenten geven aan ook informatie te willen gebruiken om te onderzoeken welke alternatieven mogelijk zijn in wijken en hoe bewoners het beste meegenomen/ondersteund kunnen worden in de transitie. Voor veel van deze data geldt dat de gemeente er zelf niet over beschikt, zoals de complete gegevens van netbeheerders over aansluitingen.
- ▶ Er is behoefte aan **verschillende typen data**, waaronder data van de burger. Dat zet druk op **publieke waarden** zoals privacy, eigenaarschap, toestemming en transparantie.
- ▶ Ook is er een grote behoefte aan **informatie op verschillende terreinen en op meerdere aggregatieniveaus**. Tegelijkertijd is de informatiebehoefte niet uniform, maar hangt deze af van de lokale situatie. Zo heeft de gemeente bijvoorbeeld behoefte aan informatie op wijk en zelfs op huis/pand niveau. En wil de Rijksoverheid zicht hebben op de voortgang van het aantal woningen/wijken die van het gas af zijn, dan wel gaan en welke onderwerpen aandacht behoeven binnen de transitie.

- ▶ Data komt uit verschillende bronnen: energiemeters, registraties, subsidiestromen & detectie (gebruikspatronen) en is aan de ene kant aanwezig bij (semi)private partijen als netbeheerders, energiebedrijven, woningbouwcoöperaties, bouwwereld en burgers. En aan de andere kant in het publieke domein met name in basisregistraties. Dus een **mix van private en publieke gegevens, die soms open en soms gesloten zijn**. Daarbij zijn partijen niet altijd genegen of wettelijk bevoegd gegevens te delen.

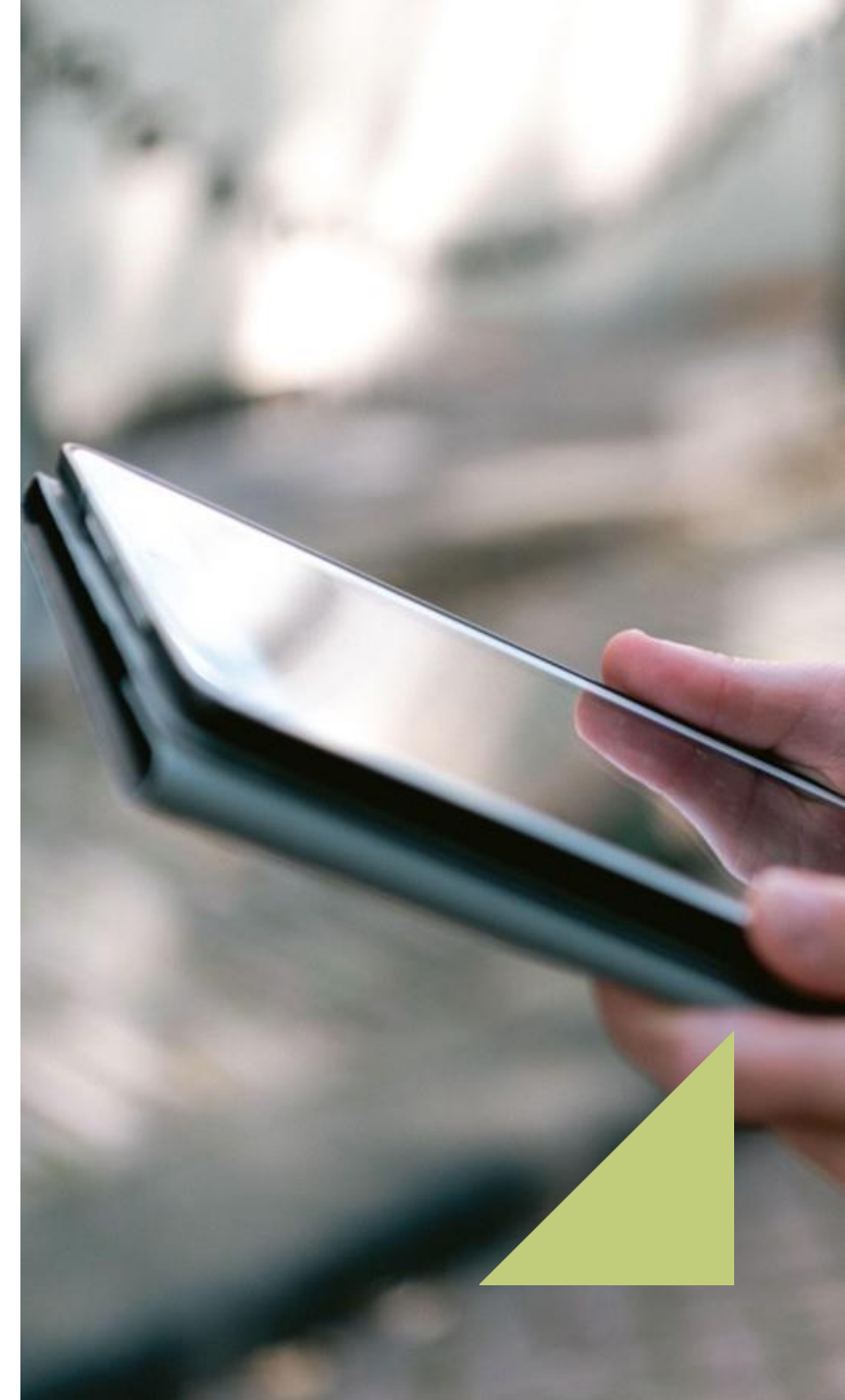
“Er is een gedetailleerd informatiebeeld nodig om een warmtenet uit te kunnen rollen. Het is een ingrijpende wijziging die veel geld gaat kosten.” – geïnterviewde vanuit gemeente

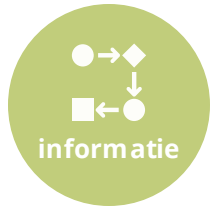
- ▶ Er zijn veel gegevens bij de diverse stakeholders aanwezig gericht op hun eigen bedrijfsprocessen. Er zijn meerdere initiatieven op het gebied van data en monitoring, maar het ontbreekt aan **vindbaarheid en samenhang**. Er is **versnippering van data** doordat elke partij zijn eigen definities hanteert en er nog geen (of beperkt) standaarden zijn.
- ▶ Versnippering van data leidt tot informatiebeelden die niet in elkaar passen en dat **bemoeilijkt integrale oplossingen**.
- ▶ Hoewel het informatielandschap **al rijk is aan data, ontbreekt er nog veel informatie**.

04 Stuurbaarheid en privacy als 'balanceer-act'

- ▶ De massale elektrificatie van onze warmtevoorziening en mobiliteit zorgt ervoor dat de druk op het beter benutten van net-intensieve energie-installaties steeds groter wordt. Daardoor neemt de **druk op verplichte registratie van data** daarover toe. Dat geldt ook voor data op huishouden- en zelfs daaronder op installatie-niveau. De vraag of dat wenselijk is raakt aan publieke waarden als privacy en leveringszekerheid van elektriciteit en is daarmee bij uitstek een **vraag aan de overheid**.
- ▶ Dit roept scherp aangezette uitspraken op als "de minister in de meterkast" en "het afleiden van religie uit stroomverbruiksgegevens". Het is van belang zeer zorgvuldig om te gaan met data op het niveau van het individuele huishouden en waar het raakt aan publieke waarden **afgewogen politieke keuzes** te maken. Waar registratie en uitwisseling wel plaatsvinden is het van belang de toegang zoveel mogelijk te minimaliseren.
- ▶ Op dit moment heeft de **burger nog maar beperkt een stem in de discussie**. Het is vraag welke actor zich geroepen voelt de belangen van de burger te borgen en hoe dat op de juiste manier en met het adequate toezicht vormgegeven kan worden.
- ▶ De burger is eigenaar van zijn eigen gegevens en die mogen alleen worden gebruikt met de juiste **doelbinding** of als hij/zij **toestemming** heeft gegeven. De vraag is hoe de burger zicht houdt op gebruik door anderen. De overheid speelt hierin een rol om de burger te beschermen en onderzoek te doen naar systemen als wallet bij het geven van toestemming.

04 Mogelijkheden en uitdagingen vanuit informatiekundig perspectief

Ook binnen de informatiepuzzel zien we mogelijkheden en uitdagingen voor de diverse stakeholders.

Mogelijkheden

Slim delen van data bevorderen. Hierbij kan de zogenaamde , 'gegevensuitwisselingsentiteit' (GUE) voor de energiesector behulpzaam zijn.

Er uit zich een groeiende behoefte aan verdere uniformering en harmonisering ten behoeve van ontsluiting van de gegevens

Moderne datastelsels bieden meer mogelijkheden voor toegangsverlening en gegevensuitwisselingsprocessen.

Het bewustzijn dat gegevens op verschillende niveaus nodig zijn neemt toe: van beleid tot analyse en uitvoering. Optelbaarheid en aggregeerbaarheid zijn daarbij van groot belang.

Openheid van energiedata biedt grote kansen, met in achtneming van strikte privacy-voorwaarden. Zorg voor gelijkwaardige informatieposities.

Ontwikkelingen of besluiten analyseren en visualiseren door gebruik te maken van Digital Twins.

Technische mogelijkheden, als Artificial Intelligence (AI), Linked open data, API's, verder benutten.

Uitdagingen

Nog lang niet alle benodigde data is beschikbaar, toegankelijk en sluit niet altijd aan bij actuele behoeftes; er is sprake van versnippering van data per doelgroep/portaal. Data is lastig generiek benaderbaar.

Naast beschikbaarheid en vindbaarheid is kwaliteit en actualiteit van 'energiedata' vaak ook een issue.

'Energiedata' sluit niet altijd op elkaar aan: er zijn nog onvoldoende erkende en breed toegepaste data-standaarden voor 'energiedata'.

Optelbaarheid en aggregeerbaarheid van 'energiedata' vragen om extra aandacht.

Welke 'energiedata' zijn open? Welke zijn bedrijfsmiddel (commerciële waarde) en welke zijn beschermd door privacy-regelgeving?

Hoe wordt de eigenaar/gebruiker van energie-installaties ook echt de eigenaar van zijn/haar 'energiedata'?

Hoe kan 'energiedata' bijdragen (of juist een gevaar vormen voor) het (cyber-) veiliger maken van energie-installaties?

05 De informatiepuzzel vanuit de drie perspectieven

De informatiepuzzel staat niet op zichzelf, maar vraagt om een samenspel aan acties vanuit de drie perspectieven, beleid, organisatie en informatie.

- ▶ Geef als overheid **duidelijkheid over de gewenste richting** voor de energietransitie en de daarbij behorende informatievoorziening en wees daarbij **koersvast**. Dit is het vertrekpunt om gezamenlijk stappen te kunnen zetten. In de uitvoering vraagt een sterke energiemarkt om duidelijke regie van de overheid.
- ▶ Geef meer aandacht aan **het belang van “de burger”**. Publieke waarden zijn nog onderbelicht. Zorg voor meer participatie. De burger wil een duurzaam, gezond en veilig leefklimaat, wil mee kunnen praten over wat er kan/moet gaan veranderen en wil betaalbaarheid. Laat de burger ook echt speler aan tafel zijn. Waarborg zowel de informatiepositie als de privacy van de burger.
- ▶ Zorg voor blijvende **afstemming op en tussen de diverse niveaus** (Europees, landelijk en regionaal). Dit vraagt informatie op maat voor alle stakeholders. Met bijzondere aandacht voor lokale initiatieven als energiecorporaties en energiehubs.
- ▶ Versterk het inrichten en faciliteren van **samenwerking met burgers, bedrijven en overheden onderling**. Let hierbij op de kenmerken van elke fase van het samenwerkingsproces. Overweeg een **wendbare (agile) aanpak**, zoals succesvol binnen de informatietechnologie.
- ▶ De extra uitdaging hier is dat deze puzzel **niet statisch** is. Het werkveld is sterk in beweging en zal dat ongetwijfeld de komende jaren blijven. Dat maakt ook dat de informatiepuzzel zelf zal blijven wijzigen.

05 Inzoomend op het informatieperspectief

- ▶ Zorg dat het delen van **data gericht is op de gezamenlijke ambitie**. Geef als overheid meer sturing en regie rond het informatielandschap. Versterk daarbij de makelaarsfunctie en faciliteer het uitwisselen van data door het **wegnemen van blokkades en het scheppen van helderheid** over het mogen delen/verwerken/opslaan van gegevens (in het kader van de privacywet- en regelgeving).
- ▶ Organiseer het informatie landschap als **federatief energie-datastelsel**. Daarbij blijft data bij de bron en wordt optimaal ontsloten. Het vertrouwen in data van andere partijen staat of valt met de kwaliteit van de data en de transparantie over die data. Dit vraagt om een rol van de overheid als een onafhankelijke **"marktmeester"** die de belangrijkste/kansrijkste registraties gaat formaliseren en een federatief energie-datastelsel bevordert.
- ▶ Pak als overheid de **regie in dit informatiedomein**:
 - Datagovernance waaronder afspraken over eigenaarschap, onderling gebruik, toegankelijkheid, financiering en datakwaliteit
 - Standaardisatie van 'energiedata', zowel technisch als semantisch
 - Technische voorzieningen voor het samenbrengen en delen van 'energiedata'
- ▶ Tot slot: **Leer van andere ketens** hoe die hun informatie uitwisseling hebben georganiseerd. Vele goede voorbeelden zijn te vinden binnen het domein van de overheid (als het stelsel van basisregistraties) maar ook in marktsectoren zijn voorbeelden van **succesvolle federatieve datastelsels**.

PBLQ legt graag samen met u de informatiepuzzel!

De energietransitie is een complexe uitdaging en verandering, waar vele partijen een rol in spelen. Elke opgave binnen de energietransitie heeft zijn eigen specifieke informatiebehoefte. Het verkrijgen van de benodigde informatie is hierbij van cruciaal belang.

Wilt u (als overheid) een volgende stap zetten in de energietransitie en staat u hierbij voor beleids- en informatiekundige vragen? Dan leggen wij graag samen met u deze puzzel.

PBLQ is – naast andere sectoren - binnen het domein van de leefomgeving betrokken bij samenwerkingen en gegevensuitwisselingen tussen uiteenlopende (keten)partijen. Recente opdrachten die wij hebben mogen uitvoeren zijn:

- *Verkenning monitoringssystematiek Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW)*
- *Kwartiermaker Warmteprogramma van een (100.000+) gemeente*
- *Inventarisatie databehoeftes van net-intensieve energie-installaties*

Dank aan de geïnterviewden!

- ▶ **Arie Versluis**; Manager Beleid en Beheer (Geo)informatie – Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- ▶ **Wouter Hylkema & Katrijn de Ronde**; Energieia Energienieuws
- ▶ **Kristel Lammers**; Directeur Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
- ▶ **Gerrie Fenten**; Thematrekker fysieke leefomgeving Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
- ▶ **Frank van der Harst**; Senior beleidsmedewerker strategie op data energiedomein Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
- ▶ **Wim Jansen**; Opgavemanager agenda duurzaam Alkmaar
- ▶ **Heleen Hooij & Dirk Hogewoning**; Wethouder & Regisseur warmtetransitie gemeente Teylingen
- ▶ **Anne Marieke Schwenke**; Rijnland Energie Coöperatie
- ▶ **Marcel Aanen & Paul Suijkerbuijck**; Beleidsmedewerker Gebouwde Omgeving Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) & Adviseur data VNG
- ▶ **Dieuwke Martens-Bakker**; Adviesgroepmanager Energietransitie / Senior adviseur / Project Manager bij Antea Group Nederland

De themagroep Leefomgeving van PBLQ

Contact: Hidde Verhoeve

06 43 53 70 90

h.verhoeve@pblq.nl

www.pblq.nl

Hidde Verhoeve

Femke Mastboom

Jense Wiersma

Jimco Drost

Jitske Brommet

Hennie Genee

Piet Hein Minneché

Ties Bergmans

